

Knjiga Nebojše M. Milićevića "Eksperimenti serijske reprodukcije i estetski fenomeni" tematski pripada oblasti kojoj je profesor Milićević tokom svoje plodne naučne karijere posvetio veliki broj svojih istraživanja i naučnih radova, a to je oblast empirijskih istraživanja estetskog doživljaja. Knjiga se bavi, kako i sam naslov ukazuje, pokušajima da se izučavanju estetskih fenomena pride eksperimentalnim putem, i to pomoću procedure koja je u psihologiji originalno nastala u sasvim drugoj oblasti – procedure serijske reprodukcije.

Serijska reprodukcija ima dugu tradiciju u psihologiji, počev od Bartletovih istraživanja transformacija zapamćenog materijala još tridesetih godina 20. veka. U prvom poglavlju knjige autor detaljno prikazuje Bartletova istraživanja, rezultate do kojih je Bartlet došao, a onda i kasniju primenu ovog postupka u ispitivanjima vezanim za umetnost. Ovaj detaljni prikaz pruža nam uvid u jedan važan period razvoja psihologije i psiholoških ideja, a neophodan je i da bi čitalac mogao da razume sve metodološke finese kasnije prikazanih Milićevićevih istraživanja.

Drugo poglavlje takođe pruža dragocen osnov za razumevanje kasnijih istraživanja jer nas upoznaje sa teorijskim osnovama od kojih Milićević u istraživanjima empirijske estetike polazi i čije postavke proverava. Radi se o intrigantnoj teoriji estetske evolucije Kolina Martindejla i teoriji estetskog odlučivanja sa tri nivoa čiji autor je Predrag Ognjenović; obe teorije neguju eksperimentalistički pristup fenomenima estetskog odlučivanja.

Osnovno metodološko polazište autora, preuzeto iz spomenutih teorija, jeste da proces serijske reprodukcije može pomoći da razumemo proces nastajanja umetničkog (likovnog) dela, proces koji bi se mogao predstaviti kao pokušaj autora da do konačnog rezultata dođe sukcesivnim poboljšanjem materijala analogno postupku serijske reprodukcije. Da bi proces serijske reprodukcije što više nalikovao ovom kreativnom procesu, neophodno je modifikovati sam zadatak, koji u eksperimentalnoj proceduri nije da se što vernije reprodukuje neki sadržaj već da se prilikom ponavljanja on popravi, što i jeste modifikacija originalne Bartletove procedure koju autor koristi.

Mada već i u uvodnom i teorijskom delu knjige autor analizira rezultate brojnih istraživanja, vlastitih i drugih autora, sam empirijski deo knjige posvećen je iscrpnom prikazu jednog kompleksnog istraživanja koje je Milićević sproveo. Prikaz ovog istraživanja izložen je u četiri poglavlja koja zauzimaju najveći deo knjige.

Istraživanje je sprovedeno na studentima umetnosti i studentima psihologije u Nišu. Postupak koji bi trebalo da približi serijsku reprodukciju nastajanju umetničkog dela sastojao se u instrukciji da se narednom reprodukcijom poveća originalnost prethodnog materijala. U prvom eksperimentu korišćena je klasična Bartletova grupna serijska reprodukcija a podaci su kvalitativno analizirani.

U sledećem poglavlju su materijali dobijeni metodom grupne reprodukcije (ukupno 180 stimulusa) estetski procenjivani na 30 skala semantičkog diferencijala i faktorskom analizom izdvojeno je pet estetskih dimenzija.

U petom poglavlju dat je detaljan pregled razlika dobijenih između studenata psihologije i studenata umetnosti u pogledu svake pojedinačne faze reprodukcije, po svim izdvojenim estetskim dimenzijama.

U poslednjem, šestom poglavlju sumirani su prikazani rezultati i taksativno je navedeno koje hipoteze su potkrepljene dobijenim rezultatima.

Rezultati su prikazani sistematski, jasno i veoma detaljno, što su kvaliteti i teorijskog i empirijskog dela knjige, a od velike pomoći u praćenju izlaganja su 33 tabele, 31 grafikon i 36 slika koje knjiga sadrži.

Sudeći po prikazanim rezultatima (na celokupnom uzorku potvrđeno je 24 od 42 postavljene hipoteze), za istraživače eksperimentalne estetike imaće još puno posla pre nego što se da definitivna ocena teorijskih postavki od kojih se u ovom radu pošlo. Upravo zato je izuzetno vredan onaj deo završnih razmatranja u kojem autor detaljno navodi teškoće na koje se nailazi i predlaže načine kako se one mogu otkloniti ili bar ublažiti i daje ideje za nova istraživanja. U tom smislu, verujem da će ova monografija biti koristan vodič istraživačima u ovoj oblasti.

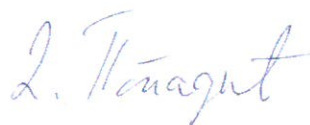
Preporučujem za objavljivanje ovu knjigu koja predstavlja originalan i značajan doprinos kognitivnim teorijama estetskog odlučivanja i psihološkim istraživanjima estetskih fenomena uopšte.

Smatram da se rukopis „EKSPERIMENTI SERIJSKE REPRODUKCIJE I ESTETSKI FENOMENI”, autora prof. dr Nebojše M. Milićevića može svrstati u monografsko naučno delo i zato predlažem Nastavno-naučnom veću Filozofskog fakulteta u Nišu da monografiju prihvati za objavljivanje i štampanje.

Sigurno je da će ona naći zainteresovane čitaoce kako među onima koji se interesuju za psihologiju tako i onima koji se interesuju za umetnost.

Beograd,

28.06.2024

Dr Dragan Popadić, redovni profesor
Filozofski fakultet, Univerzitet u Beogradu
Odeljenje za psihologiju